

МІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра психології і туризму

КУРСОВА РОБОТА з
психології

на тему: «Психологічні особливості студентської молоді»

Студентки III курсу групи
СОа13-20 педагогічного
факультету романо-германської та
української філології
Спеціальності 014 Середня освіта
Козорез Вікторії Русланівни
Науковий керівник: доктор
психологічних наук, професор
завідувач кафедри психології і
туризму
Бондаренко Олександр
Федорович

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____ Оцінка ЄКТС: _____

Члени комісії:

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

КИЇВ – 2023

РЕЗЮМЕ

Студентка: Козорез В. Р.

Назва курсової роботи: «Психологічні особливості студентської молоді».

Ключові слова: студентська молодь, психологічні особливості, самореалізація, соціалізація, самопізнання, адаптація, етапи розвитку, мотивація.

Курсова робота присвячена вивченню психологічних особливостей студентської молоді та їх впливу на розвиток та саморозвиток. В роботі розглядається мотивація, соціальна адаптація, психологічний стан та стрес студентів. Дослідження вказує на важливість розвитку соціальної адаптації та зменшення впливу стресу на студентський організм для підвищення якості життя студентів. Дані результати можуть бути корисними для вчителів, батьків та студентів, які прагнуть кращого розуміння себе та свого оточення.

Student: Kozoriez V. R.

Title of the term paper: "Psychological Characteristics of Student Youth".

Keywords: student youth, psychological characteristics, self-realization, socialization, self-discovery, adaptation, stages of development, motivation.

The term paper is dedicated to studying the psychological characteristics of student youth and their impact on development and self-development. The paper examines motivation, social adaptation, psychological state, and stress among students. The research indicates the importance of developing social adaptation and reducing the impact of stress on the student body to improve the quality of student life. The findings can be useful for teachers, parents, and students who seek a better understanding of themselves and their surroundings.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	7
1.1 Соціально-психологічні особливості студентської молоді.....	7
1.2 Психологічні новоутворення студентської молоді.....	11
1.3 Особливості смисложиттєвого і професійного самовизначення у юнацькому віці.....	18
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	20
2.1 Психологічні особливості адаптації до студентського життя.....	20
2.2 Психологічні особливості адаптації до процесу навчання та умови її ефективності.....	23
2.3 Психологічні показники соціально-психологічної адаптованості студентської молоді.....	28
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33
ДОДАТКИ	37

ВСТУП

Актуальність теми. Студентська молодь є однією з найбільш активних і динамічних груп населення, яка перебуває у періоді життєвого шляху, коли відбувається активний розвиток особистості. Цей період супроводжується великою кількістю нових викликів та завдань, які студенти повинні вирішувати, щоб досягти успіху в навчанні та житті. Тому дослідження психологічних особливостей студентської молоді є актуальним та важливим завданням для забезпечення їхнього успіху та добробуту.

Студенти є найбільш вразливою та чутливою до різних факторів серед усіх груп населення. Вони знаходяться в періоді активного розвитку, дослідження світу та пошуку свого місця у ньому. Цей період може бути супроводжений різними психологічними проблемами, такими як депресія, тривога, невпевненість у собі, страх перед майбутнім тощо. Тому важливо досліджувати психологічні особливості студентської молоді, щоб знайти способи покращення їхнього психічного стану та забезпечити їхній успіх у навчанні та житті.

Крім того, студентська молодь є майбутнім керівництвом країни та суспільства в цілому. Вони формують світогляд, цінності та поведінку, що впливає на подальший розвиток суспільства. Тому дослідження психологічних особливостей студентів є важливим для розуміння та покращення їхньої ролі у суспільстві.

Отже, дослідження психологічних особливостей студентської молоді є актуальним та важливим завданням для забезпечення їхнього успіху та добробуту, а також для формування майбутнього суспільства.

Аналіз наукових досліджень. В наукових працях різних галузей наук, таких як філософія, соціологія, медицина, біологія, психологія та педагогіка, розглядається багато аспектів проблем адаптації студентів до вищої школи. В психології, як зарубіжній, так і вітчизняній, існує багато теоретичних і емпіричних матеріалів, що відображають різноманітні концепції адаптації, такі

як концепція гомеостазу, концепція стресу, концепції психологічного захисту і концепції "адаптивність-неадаптивність". Крім того, існує фокальна теорія дорослішання, а також інші теорії, такі як теорія відображення та єдності організму і середовища, запропоновані Ч.Дарвіном, Ж.Піаже, Б. Зейгарник, Р.Стенбюрг, Дж. Арнет, Е.Еріксон та іншими вченими.

Це лише кілька прикладів зарубіжних науковців, які досліджували психологічні особливості студентської молоді. Існує безліч інших дослідників, які також внесли вагомий внесок у цю галузь. Наприклад, Д. Арнет - американський психолог, є автором концепції "перехідного віку", в якій він описує період, коли людина переходить з підліткового віку в дорослість. У своїх дослідженнях він зосереджується на тому, як психологічні фактори впливають на розвиток студентів. Також, Роберт Дж. Стернберг - британський психолог, який працює в галузі когнітивної психології та інтелектуальних здібностей. Він досліджує, які когнітивні процеси впливають на навчання та успішність студентів, а також які особистісні якості допомагають їм досягати успіху.

При аналізі наукової літератури щодо цих питань стало зрозуміло, що різні точки зору на проблеми адаптації студентської молоді до навчання виникають через відсутність чітких критеріїв диференціації адаптаційних механізмів, стратегій та поведінки, тому потрібна систематизація цих питань.

Дослідження психологічних особливостей молоді, які є ключовими у процесі навчання в вищих навчальних закладах, вже давно призвели до виникнення окремої галузі знань і науки - психології вищої школи. Проте, не зважаючи на це, кількість досліджень в цій галузі ще досить обмежена. Тому, тема психологічних та вікових особливостей студентів є малодослідженою в науковій літературі.

Об'єкт дослідження: психологічні особливості сучасної студентської молоді.

Предмет дослідження: психологічні чинники соціально-психологічної адаптації сучасної студентської молоді.

Мета дослідження полягає у теоретичному дослідженні психологічних особливостей студентської молоді та особливостей адаптації студента до навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі.

Завдання дослідження:

1. Розкрити соціально-психологічні особливості студентського віку
2. Описати психологічні новоутворення студентського віку
3. Визначити основні види адаптації до студентського життя
4. Описати як відбувається адаптація до процесу навчання студентської молоді.

Методи дослідження: вивчення педагогічного досвіду, вивчення наукової літератури, вивчення нормативних та інструктивно-методичних документів, аналіз, синтез, узагальнення.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел (36 найменувань). Ілюстративний матеріал подано в 1 таблиці. Основний зміст роботи викладено у 24 сторінках.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи вивчення психологічних особливостей студентської молоді

1.1 Соціально-психологічні особливості студентської молоді.

Студентська молодь є головним споживачем освіти, тому їхнє ставлення до навчання є дуже важливим фактором в їхньому успіху. Поняття "студентська молодь" є важливим об'єктом дослідження для багатьох науковців, таких як П.Екклс, Б.Томас, Лесмі М.Блоум, Й.Беркхаут, В.Шевчук, О.Гесєва, М.Єременко. та багато інших. Це пов'язано з тим, що студентство є важливим етапом у житті багатьох людей, який відображається у багатьох аспектах суспільного життя, таких як економіка, політика, культура та ін.

Науковці різних галузей, таких як соціологія, психологія, економіка, політичні науки, досліджують студентську молодь з різних поглядів, залежно від своєї дослідницької теми та наукової спеціалізації. Наприклад, соціологи досліджують студентську молодь з точки зору її соціальної інтеграції, психологи - з точки зору її психологічного розвитку та добробуту, економісти - з точки зору витрат на освіту та її впливу на економіку, політичні науки - з точки зору її участі у політичному процесі та т.д.

Таким чином, поняття "студентська молодь" досліджується різними науковцями з різних галузей знань, що відображає важливість цього об'єкту дослідження для різних аспектів суспільного життя.

В. Шевчук, український соціолог та політолог, доктор наук з соціології, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, в своїх дослідженнях звертав увагу на те, що студент - це людина, яка навчається в закладі вищої освіти та активно працює над своїм професійним і особистісним розвитком. У своїх роботах він також звертав увагу на те, що студент - це соціально активна людина, яка має свої інтереси та цілі в житті, і що важливою складовою студентського життя є не лише навчання, але й участь у

різноманітних соціальних та культурних заходах. Він також зазначав, що студентство - це не просто етап в житті людини, а період, коли вона формує свою професійну та особистісну ідентичність [3,7].

О. Гусєва, українська психолог та соціолог, проводила дослідження в галузі соціальної психології та соціології, звертаючи увагу на питання, які пов'язані зі студентською молоддю та її соціальною інтеграцією в українському суспільстві. У своїх роботах вона описує студентів як активних учасників суспільного життя, які мають свої інтереси та цілі в житті, а також відзначає важливість студентського самоврядування та участі у культурно-масових заходах. Вона також досліджувала питання студентської ідентичності та самооцінки, звертаючи увагу на роль соціальної підтримки та психологічного клімату в університетському середовищі [5].

На думку українського психолога М. Єременко, студентська молодь, це важливий соціальний феноменом, який має великий потенціал для розвитку суспільства. Вона описує студента як людину, яка знаходиться на етапі професійної ідентифікації та особистісного зростання, активно взаємодіє зі світом навколо неї і намагається розвивати свої здібності і таланти.

У своїх роботах М. Єременко звертає увагу на те, що студенти мають великий потенціал для соціальної інтеграції та розвитку, і важливо створити умови для їхньої активної участі в різних аспектах життя суспільства. Вона також зазначає, що студентство - це не лише процес навчання, а й час, коли молодь формує свої цінності, переконання та світогляд, і важливо підтримувати та розвивати цей процес [12].

У своїх дослідження нідерландський соціолог Й. Беркхаут бачив студентів як людей, які перебувають у перехідному періоді між підлітковим та дорослим життям, і що цей період може бути складним та викликати багато емоційних труднощів. Він розглядав студентський вік як період, коли людина шукає своє місце в житті, формує свою ідентичність, знайомиться зі світом та розширює свої знання та навички.

Водночас, він розумів, що студенти є різними і мають свої власні індивідуальні особливості, такі як культурні звички, релігійні переконання, особливості розвитку тощо. Він підкреслював, що врахування цих особливостей є важливим для розуміння досвіду студентів та їхньої соціальної інтеграції [21].

Британський психолог П. Екклс досліджував адаптацію студентів до університетського життя та їхній психологічний добробут. Він описував студентську молодь як групу людей, які перебувають у перехідному періоді між підлітковим та дорослим життям. Цей період може бути складним для студентів, оскільки вони змушені змінити свій спосіб життя, покинути родинну зону комфорту та стати самостійними. П. Екклс також зауважував, що студентська молодь може відрізнятися від інших груп молоді за різними характеристиками, такими як соціальний статус, академічні досягнення та рівень емоційного благополуччя.

Також він зазначав, що студентство може бути складним періодом не тільки з психологічної точки зору, але й з соціальної та академічної. Він зазначав, що багато студентів можуть відчувати тиск від академічних завдань та від суспільства, яке очікує від них успіху. Крім того, студенти можуть стикатися з проблемами зі здоров'ям, стосунками та іншими перешкодами, що можуть ускладнити їхню адаптацію до університетського життя.

Одним з головних висновків досліджень П. Екклса було те, що соціальна підтримка є дуже важливим чинником для успішної адаптації студентів до університетського життя та забезпечення їхнього психологічного благополуччя. Він рекомендував університетам розвивати програми підтримки студентів, такі як менторинг, консультування та програми соціальної інтеграції, які можуть допомогти студентам відчувати себе більш комфортно та успішно адаптуватися до університетського життя [28].

Дійсно, багато науковців досліджували соціально-психологічні особливості студентської молоді, зокрема їхню адаптацію до університетського життя, емоційний стан, соціальний статус, академічні досягнення та інші характеристики. Дослідження проводились у різних країнах світу і охоплювали

різні аспекти студентського життя. Такі дослідження дають можливість краще зрозуміти студентську молодь та врахувати їхні потреби в організації університетського життя та навчання.

Отже, студентська молодь - це особлива категорія людей, які перебувають у періоді переходу від дитинства до дорослості. У цьому віці вони формують свої життєві погляди, ставлення до себе та оточуючих, розвивають соціальні та психологічні компетенції. Нижче наведено деякі з основних соціально-психологічних особливостей студентської молоді:

1. Самоідентифікація. Студенти починають активно формувати своє бачення себе та свого місця в соціумі. Вони часто переживають пошуки своєї ідентичності та визначення життєвої мети.
2. Саморозвиток. Більшість студентів розуміють важливість постійного самовдосконалення та розвитку. Вони багато читають, навчаються новим речам та вмінням.
3. Соціальні контакти. Студентське життя - це період, коли формуються нові соціальні зв'язки. Студенти часто об'єднуються в групи за інтересами та спільними цілями, що сприяє розвитку комунікативних та організаційних навичок.
4. Стрес. Студентське життя може бути досить напруженим, зокрема через вимоги навчального процесу, зміну місця проживання та розлуку з друзями та родиною. Це може викликати стрес та тривогу.
5. Самостійність. Студенти часто переходять до життя в самостійному режимі, відповідаючи за своє життя та рішення. Це може вимагати розвитку навичок самостійності та відповідальності.
6. Толерантність. Студенти часто зустрічаються з людьми з різних культур, релігій, мов та інших відмінностей. Це спонукає їх до розвитку толерантності та поваги до інших.
7. Креативність. Студенти мають можливість виявляти свою креативність та фантазію, розвивати свій художній та творчий потенціал. Вони можуть

брати участь у театральних постановках, музичних гуртах, літературних та художніх колективах та інших заходах.

8. Активність. Більшість студентів є досить енергійними та активними. Вони займаються спортом, приймають участь у студентських проектах, волонтерських заходах, створюють нові ідеї та проекти.
9. Інтелектуальний розвиток. Студенти мають можливість розвивати свій інтелектуальний потенціал, займатися науковими дослідженнями та проектами, брати участь у наукових конференціях та семінарах.
10. Прагнення до самовизначення. Студенти бажають самостійно визначати свої цілі та завдання, вирішувати проблеми та займатися тим, що їх цікавить.

Таким чином, соціально-психологічні особливості студентської молоді полягають у пошуку самоідентифікації, розвитку, соціальних контактах, відчуття стресу, самостійності, толерантності, креативності, активності, інтелектуальному розвитку та прагненні до самовизначення. Ці особливості впливають на студентське життя та формують їхнє мислення, ставлення до світу та поведінку.

1.2 Психологічні новоутворення студентської молоді.

Одним з найбільш важливих періодів у житті людини є студентський час, який може стати переломним у формуванні особистості та забезпечити розвиток психологічних новоутворень.

Студенти - це одна з найбільш творчих та креативних груп людей у нашому суспільстві. Вони мають унікальну можливість вільно експериментувати, відкривати нові горизонти, розширювати свій досвід та знання. У результаті, студенти можуть розробляти та втілювати в життя нові ідеї та проекти, які можуть мати великий позитивний вплив на наше суспільство.

Вчені виділяють декілька етапів розвитку студентських новоутворень.

Етап 1: Адаптація

Адаптація до нового середовища та життя в ньому - це складний етап у розвитку студентської молоді, що вимагає певного часу та зусиль для успішного переходу. У цьому етапі студенти можуть відчувати тривогу, страх, несигурність та інші негативні емоції, що пов'язані зі зміною середовища та розлукою зі звичним життям.

Для успішної адаптації студентам необхідно створити нові соціальні контакти та знайти своє місце у новому середовищі. Для цього можна брати участь у студентських заходах та подіях, долучатися до студентських організацій, спортивних команд та інших колективів. Також можна навчатися новим навичкам та здібностям, що допоможуть студентам підвищити самооцінку та знайти нові цілі в житті.

Однак, важливо пам'ятати, що адаптація - це індивідуальний процес, і кожен студент може відчувати цей етап по-різному. Деякі студенти можуть швидко адаптуватися та знайти нових друзів, тоді як інші можуть потребувати більше часу для цього. Важливо підтримувати та допомагати один одному, щоб створити сприятливу атмосферу для адаптації та розвитку нової студентської спільноти.

Етап 2: Розвиток самоідентифікації

На другому етапі розвитку студентських новоутворень, студенти починають зосереджуватися на розвитку своєї самоідентифікації. Це означає, що вони зосереджуються на тому, що робить їх унікальними, їх сильних і слабких сторонах, інтересах та бажаннях, а також на тому, що є для них важливим у житті.

У цьому етапі студенти можуть проводити час на самоаналіз, вивчення своїх пріоритетів і постановку своїх мет. Вони можуть використовувати різні методики та техніки для розвитку своєї самоідентифікації, такі як тестування, рефлексію, медитацію, спілкування з іншими студентами тощо.

Наприклад, студенти можуть звернутися до психолога, щоб дізнатися більше про свої індивідуальні риси та потреби, і які цінності є для них

найважливішими. Вони можуть зайнятися різними видами творчої діяльності, щоб розвивати свої таланти та відкривати нові можливості. Також можуть бути корисними курси з саморозвитку, тренінги з мотивації та впевненості в собі, які допоможуть студентам визначити свої цілі та розвиватися в тому напрямку, який їм подобається.

Розвиток самоідентифікації є важливим етапом у формуванні студентських новоутворень, оскільки він дозволяє студентам зрозуміти себе краще і визначити свій потенціал. Це допомагає студентам зосередитися на своїх сильних сторонах та використовувати їх у своєму житті, а також займатися розвитком свої

Етап 3: Формування соціальних навичок.

Третій етап у формуванні студентських новоутворень - це формування соціальних навичок. У цьому етапі студенти розвивають навички, які дозволяють їм успішно спілкуватися з іншими людьми, робити ефективну комунікацію та співпрацювати в команді.

Під час цього етапу студентам надається можливість взяти участь у різних соціальних проектах, волонтерських програмах та інших подіях, які дозволяють розвивати соціальні навички. Наприклад, студенти можуть взяти участь у благодійних акціях, допомогти в організації спортивних турнірів або культурних подій, долучитися до роботи громадських організацій.

Важливо, щоб студенти розуміли, які соціальні навички необхідні для реалізації їхніх проектів та ідеї. Це може включати в себе навички ефективного спілкування, здатність до переконування, роботу в команді, управління часом та ресурсами, розвиток лідерських якостей та інше.

На цьому етапі студенти також можуть вивчати культуру інших країн та народів, що допомагає розвивати культурну компетентність та розуміння різних поглядів і підходів до рішення проблем. Це може бути досягнуто шляхом участі в студентських обмінах, міжнародних конференціях, культурних заходах та інших подіях.

Етап 4: Розвиток критичного мислення.

На четвертому етапі студенти розвивають критичне мислення та навички аналізу інформації. Цей етап сприяє розвитку розумових здібностей, формулюванню своїх думок та аргументів, а також здатності до критичної оцінки інформації та світогляду. Важливою частиною цього етапу є вчення учнів формулювати питання, які допоможуть їм зрозуміти суть проблеми та знайти її рішення.

Студенти можуть брати участь у дебатах, дискусіях, конференціях, які допоможуть їм розвинути навички аргументації своїх думок та вміння переконувати інших у своїй правоті. Також студенти можуть досліджувати соціальні проблеми та вивчати їх вплив на суспільство, що також сприятиме розвитку критичного мислення.

У цьому етапі студентам можна брати участь у різноманітних проектах, спрямованих на розвиток критичного мислення, таких як літературні та філософські клуби, а також у різноманітних інтелектуальних конкурсах та змаганнях, які допоможуть їм розвинути свої розумові здібності та критичне мислення.

Етап 5: Розвиток емоційного інтелекту.

П'ятий етап у формуванні студентських новоутворень - це розвиток емоційного інтелекту, що є ключовим для успішної адаптації у сучасному світі. На цьому етапі студентам необхідно навчитися розуміти свої власні емоції, контролювати їх та використовувати для досягнення своїх цілей.

Основні компоненти розвитку емоційного інтелекту - це свідомість, регулювання емоцій, міжособистісні відносини та соціальна компетентність. Свідомість передбачає розуміння власних емоцій та реакцій на них, а також вміння контролювати свої емоції та реагувати на емоції інших людей.

Регулювання емоцій включає в себе вміння розвивати позитивні емоції, зменшувати негативні та ефективно використовувати їх для досягнення своїх цілей. Міжособистісні відносини передбачають вміння спілкуватися з іншими людьми, виявляти емпатію та співчуття, розвивати навички ефективної комунікації та співпраці.

Соціальна компетентність включає в себе розуміння культурних та соціальних різниць між людьми, вміння працювати в команді та приймати конструктивну критику. Розвиток емоційного інтелекту допомагає студентам стати більш соціально адаптованими та успішними у сучасному світі.

На цьому етапі студентам можна взяти участь у тренінгах з емоційного інтелекту, практикувати медитацію та йогу, також використовувати різноманітні практики для розвитку емоційного інтелекту. Наприклад, вони можуть взяти участь у групових дискусіях, під час яких обговорюються різні емоційні теми, або практикувати різноманітні техніки саморегуляції, такі як глибоке дихання та вправи на зосередженість уваги.

Етап 6: Розвиток творчого мислення.

Шостий етап у формуванні студентських новоутворень - це розвиток творчого мислення. Творче мислення відіграє важливу роль у вирішенні проблем та досягненні успіху в різних галузях життя, включаючи кар'єру, бізнес, мистецтво, науку та технології.

У цьому етапі студенти мають можливість розвивати свою творчість та креативність, навчитися генерувати нові ідеї та використовувати їх для досягнення своїх цілей. Цей етап може включати в себе заняття мистецтвом, музикою, літературою, танцями та іншими формами творчої діяльності. Студенти можуть брати участь у театральних постановках, конкурсах поезії, музичних фестивалях та інших творчих заходах.

Також у цьому етапі студентам пропонуються спеціальні курси та тренінги, спрямовані на розвиток творчих навичок. Вони можуть навчитися технікам творчого мислення, які допоможуть їм створювати нові та інноваційні рішення.

Розвиток творчого мислення не тільки допоможе студентам розвивати свій потенціал, але й підготує їх до подальших викликів життя та допоможе знайти своє місце в сучасному світі.

Усі шість етапів у формуванні студентських новоутворень допомагають студентам розвиватися в багатьох напрямках. Вони допомагають формувати не

тільки академічні навички, але й соціальні, емоційні та творчі здібності. Знання, отримані на кожному етапі, знадобляться студентам у майбутньому, коли вони знайдуть роботу або займуться власним бізнесом.

Також, розвиток особистості студента під час навчання в закладі вищої освіти має свої особливості, оскільки цей період супроводжується багатьма важливими змінами і викликами. Навчання вищої освіти вимагає від студентів не тільки знань і навичок, а й самостійності, відповідальності, критичного мислення, комунікативних та соціальних навичок.

На першому курсі виникає питання щодо залучення нових студентів до життя студентської групи. Студенти виявляють високу узгодженість у своїй поведінці, а новачки ще не мають чіткої уяви про свої ролі.

На другому курсі студенти стають найбільш активними в академічному плані, а навчання та догляд за дітьми тісно пов'язані з життям на цьому курсі. Процес адаптації до цього середовища переважно завершений.

Третій курс є початком спеціалізації та відображає посилення інтересу студентів до наукової роботи, що розвиває їх професійні інтереси, але також може призвести до звуження кола інших інтересів особистості.

На четвертому курсі студенти перш ніж серйозно займатись спеціалізацією під час навчання, активно шукають більш раціональні методи та форми отримання спеціалізованої освіти, а також переосмислюють багато життєвих і культурних цінностей.

На п'ятому курсі студенти, знаходячись на порозі отримання диплому, розвивають чітке практичне бачення своєї майбутньої професії. Оскільки наближається час виходу на роботу, нові цінності, пов'язані з економічним і сімейним становищем, місцем роботи та інші аспекти стають все більш актуальними для студентів.

Загалом розвиток особистості студентів вищих навчальних закладів охоплює кілька аспектів. По-перше, це процес формування та розвитку професійних знань, навичок та компетенцій. По-друге, студенти навчаються розв'язувати складні завдання, аналізувати інформацію та приймати

обґрунтовані рішення. По-третє, вони отримують досвід роботи в команді та навчаються ефективно співпрацювати з іншими людьми. Крім того, навчання в університеті сприяє розвитку соціальних навичок, взаємодії зі своїм оточенням та формуванню світогляду. Усі ці аспекти сприяють зростанню особистісного потенціалу студентів і готують їх до успішної кар'єри в майбутньому.

Одним з авторитетних дослідників у галузі психології освіти є Джон Біггз (John Biggs). У своїй книзі "Teaching for Quality Learning at University", він розглядає розвиток особистості студента в контексті активної навчальної діяльності. За його думкою, важливо, щоб навчальний процес був спрямований на формування глибокого розуміння матеріалу, а не на запам'ятовування фактів та формул.

Активна навчальна діяльність, повинна стимулювати студентів до самостійного пошуку знань та розвитку критичного мислення. Він підкреслює, що викладачі повинні створювати умови для творчої діяльності студентів, дозволяючи їм брати активну участь у навчальному процесі, задавати питання та досліджувати тему самостійно.

У цьому контексті, Д. Біггз підкреслює, що глибоке розуміння матеріалу може бути досягнуте, коли студенти взаємодіють з новим матеріалом, вирішують проблемні завдання та застосовують знання на практиці. Він наголошує на важливості створення сприятливого середовища для навчання, що включає в себе можливість для дослідження, вільного обміну думками та дискусій.

Отже, на думку Д. Біггза, активна навчальна діяльність, спрямована на формування глибокого розуміння матеріалу та розвиток критичного мислення, є одним із напрямків розвитку особистості студента як майбутнього професіонала.

1.3. Особливості смисложиттєвого і професійного самовизначення у юнацькому віці

Одним з важливих завдань вищої освіти є допомога студентам знайти свою життєву та особистісну мету, визначити своє професійне покликання та зрозуміти своє призначення у житті. Дослідження О. Мороз, І. Гнатюк, Р. Райан, Е. Деці, К. Герзіг, В. Франкл та В. Чудновський присвячені особливостям смислових орієнтацій у студентській молоді.

У роботах українських дослідників більше уваги приділяється взаємозв'язку між смисложиттєвими орієнтаціями та професійною самореалізацією юнаків. Згідно з поглядами В. Франкла та В. Е. Чудновського, втрата загального сенсу життя може призвести до розчарування і відчуття небажання жити [32; 34]. Тому, формування смислових орієнтацій є важливим фактором у визначенні сенсу життя кожної людини в різних аспектах життя, включаючи професійний, і зумовлює потребу в професійному зростанні та самореалізації.

Науковці, досліджуючи смисложиттєві орієнтації у юнацькому віці, роблять висновок про існування двох типів таких орієнтацій: поверхневі, які характеризуються незначною стійкістю та недостатньою конкретністю, та глибинні, що відрізняються високою стійкістю та чіткістю, а також мають прямий зв'язок з реальним життям. У юнацькому віці основними смисложиттєвими орієнтаціями є дружба, любов, інтимна близькість, самопізнання та самовираження, а також особистісне та професійне самовизначення. Ці орієнтації відображають основні потреби особистості на стадії юнацтва.

Автор концепції ефективної самореалізації молоді, А.О. Скрипкін, розширив класифікацію Г. Крейга, стверджуючи, що в основі смисложиттєвих орієнтацій юнацького віку лежать різноманітні мотиви, прагнення та потреби. До них він включив прагнення до самотрансценденції, подолання обмежень через екзистенцію, альтруїзм, відданість справі, творчість, самоактуалізацію та

гедонізм [28]. Додатково, до потреб особистості юнацького віку він включив потребу в емоціях, свободі та незалежності від батьків. Тому до системи смисложиттєвих орієнтацій в юнацькому віці додано дружні зв'язки, популярність в групі, досягнення визнання, фізичну привабливість, романтичні стосунки та близькість з протилежною статтю. Крім того, до системи входять любов та дружба, навчально-професійна діяльність, професійне становлення, кар'єра та створення сім'ї [17].

Одним із видатних зарубіжних вчених, який зробив внесок у дослідження професійного самовизначення, є Джон Холланд. Відповідно до теорії Холланда, люди схильні вибирати професії, які відповідають їх типам особистості, які базуються на шести основних категоріях: реалістична, дослідницька, мистецька, соціальна, заповзятлива та звичайна. Окрім особистості, Холланд також визначив три інші чинники, які можуть впливати на вибір професії: фактори середовища, такі як сім'я, однолітки та зразки для наслідування; досвід навчання, такий як освіта та досвід роботи; ситуаційні фактори, такі як наявність роботи та економічні умови [15].

На студентському етапі професійного самовизначення особистість має вже зроблений вибір щодо майбутньої професії, проте цей вибір залишається відкритим і може бути переглянутий на основі нового досвіду. Саме в процесі навчання у ВНЗ студенти збагачують свій освітній та професійний капітал, отримують перший досвід професійної діяльності та розширюють свої уявлення про професію. Як суб'єкти самовизначення, вони знаходяться між вже зробленим вибором університету та спеціальності, і майбутнім вибором місця роботи. Таким чином, наші дослідження спрямовані на вивчення задоволеності студентів їхнім вибором університету та професії, а також на те, які цінності мотивують їхній майбутній вибір місця роботи та професійного планування.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

2.1 Психологічні особливості адаптації до студентського життя

Термін «адаптація» є складним та містить різноманітні підходи до його розуміння. Дослідники з різних наукових галузей можуть мати відмінні виявлення про зміст та сутність адаптації. Загалом, адаптацію можна розглядати як процес пристосування людини до нових умов життя, роботи або соціального оточення. Цей процес може включати в себе фізіологічні, психологічні, соціальні та культурні аспекти.

Адаптація може бути проявом як взаємодія між людьми та середовищем, яка забезпечує можливість взаємодії та співробітництва з іншими людьми, групами чи колективами. У цьому контексті адаптація може включати в себе взаємодію з культурними, соціальними та інституційними аспектами оточування.

За деякими науковцями [9], адаптаційний процес вважається перш за все діяльністю активного суб'єкта, яка потребує постійного аналізу своїх дій та рефлексії, пошуку нових, нестандартних рішень для вирішення життєвих проблем та адаптації до нових умов. Важливо проаналізувати взаємодію з навколишнім середовищем, зокрема з новими людьми, і визначити наслідки цієї взаємодії.

Адаптація - це складний та багатогранний процес, що включає взаємодію між людиною та навколишнім середовищем. Термін "взаємодія" відображає поняття еквівалентності між суб'єктом та об'єктом, їхній взаємозв'язок та взаємовплив. У біологічній адаптації термін "пристосування" точніше описує природу процесу, адже він залежить від середовища проживання. Однак, для соціальної та психологічної адаптації, взаємодія стає більш значущою. Активна роль особистості в процесі адаптації підкреслюється через поняття взаємодії.

Отже, термін "взаємодія" найбільш точно відображає особливості соціально-психологічної адаптації [6].

Період студентства є важливим для формування соціальної зрілості та здатності до усвідомлення різних соціальних ролей. У цей час молоді люди розвиваються та формуються як особистості, зокрема, розвиваються такі важливі якості, як цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність, ініціативність та самоконтроль. Також збільшується інтерес до етичних питань, таких як сенс життя, життєві цілі, спосіб життя, любов та вірність. Однак у віці 17-19 років, коли підлітки шукають свій духовний шлях та важливість осмислення свого життя зростає, взаємодія з новими людьми та ідеями може призвести до конфліктів та протиріч, що можуть призвести до некоректних реакцій та оцінок. [2].

Адаптація студентів до нового середовища та освітньої системи не завжди є успішною. Умови навчання в університетах та коледжах можуть значно відрізнятися від попередніх, що може бути викликом для студентів. В новій системі більша увага приділяється відповідальності та залежності, а саморегуляція поведінки стає необхідністю для успішного навчання.

Адаптаційні процеси студентів можуть бути ускладнені різними факторами, які можна назвати типовими детермінантами, а саме:

- відсутність підтримки від родини та близьких людей;
- культурний шок через переїзд до іншого міста або країни;
- недостатня комунікативна компетентність для взаємодії зі своїми новими колегами та викладачами;
- відчуття невпевненості у власних здібностях та навичках;
- недостатня організаційна культура, що може призводити до пропусків занять та відставання в навчанні;
- незнання правил та норм поведінки в новому середовищі;
- зіткнення зі складними життєвими обставинами, такими як хвороби, фінансові проблеми, сімейні конфлікти.

- зміна життя із шкільного на доросле;
- недостатня психологічна підготовка до самостійного життя;
- невизначеність мотивації щодо вибору професії та інші [27].

Всі ці труднощі, які ускладнюють процес адаптації, можуть мати різне походження. Деякі з них є неодмінними наслідками переходу до нового етапу життя, тоді як інші пов'язані зі суб'єктивними чинниками, такими як недостатня підготовка, неадекватне виховання вдома чи в школі.

Шляхом аналізу психолого-педагогічної літератури щодо проблем вищої освіти була створена теоретична модель адаптації студентів у закладах вищої освіти. Згідно з цією моделлю, адаптацію можна розглядати як синтез зовнішньої та внутрішньої адаптації, обидві з яких впливають на загальну адаптацію. Зовнішня адаптація включає професійну та соціальну адаптацію, тоді як внутрішня адаптація включає біологічну та психологічну адаптацію.

Ми підтримуємо погляд авторів кількох досліджень [29, 30, 35], що визнають багатовимірність системи зовнішньої та внутрішньої адаптації. Ми називаємо це явище "синкретична адаптація", яка складається з таких компонентів:

- Професійна адаптація, що включає профорієнтаційну адаптацію та адаптацію до навчального процесу (дидактична адаптація).
- Соціальна адаптація, що включає пристосування індивіда до групи та всього студентського колективу, прийняття нормативно-правових вимог перебування у ВНЗ, осмислене прийняття норм моралі та культури, адаптацію до умов проживання у гуртожитку.
- Біологічна адаптація, що включає адаптацію організму до нових умов (кліматичних, побутових, санітарних), режиму праці, сну, фізичних та нервових навантажень, а також режиму і якості харчування.
- Психологічна адаптація, що включає стан психологічного задоволення (незадоволення), комфорту (дискомфорту), відчуття внутрішньої і зовнішньої гармонії (дисгармонії) від успішності (неуспішності)

професійної, соціальної та біологічної адаптацій, а також вміння здійснювати психологічну саморегуляцію поведінки і діяльності.

Фактори, які впливають на процес адаптації, складаються з умов і обставин, які визначають рівень, темп, стійкість і результат адаптації. Для успішного управління процесом адаптації необхідно знати та проаналізувати ці фактори [24].

Для адаптації студентів до умов вищого навчального закладу були виділені внутрішні та зовнішні соціально-психологічні фактори (див. табл. 1.А). Така класифікація дозволяє розглядати адаптацію студентів як комплексний та динамічний процес, що залежить від взаємодії профорієнтаційних, соціальних, біологічних і психологічних факторів [20].

2.2 Психологічні особливості адаптації до процесу навчання та умови її ефективності

Один з важливих аспектів системи адаптації студентів у навчальних закладах полягає у визначенні критеріїв успішної адаптації. Наукові дослідження свідчать про складність цього завдання, оскільки успішність адаптації залежить від багатьох факторів. Для того, щоб відповідати на виклики і потреби сучасної вищої освіти, науковці та практики в цій галузі досліджують як внутрішні, так і зовнішні критерії процесів та результатів соціально-психологічної адаптації.

Внутрішні критерії.

Один з основних внутрішніх критеріїв адаптації студентів у вищих навчальних закладах - це задоволеність результатами і процесом професійної, соціальної та біологічної адаптації, що визначається взаємодією людини з середовищем. Цей стан задоволеності відображає якість взаємодії між людиною та навчальним закладом, яка може бути впливована як самим студентом, так і зовнішніми чинниками, такими як культурні різниці, умови навчання та інші. При цьому, взаємодія передбачає двосторонній процес взаємовпливу, що

призводить до зміни як якостей студента, так і самого навчального закладу. Важливо розвивати в людині певні якості, які впливають на середовище та є внутрішніми складовими задоволеності процесом і результатом адаптації. Ці якості включають в себе:

- високу мотивацію до розвитку духовності;
- соціальної та професійної компетентності та самоактуалізації;
- адекватну самооцінку;
- почуття власної гідності;
- розвиток внутрішньої свободи;
- здатність відстоювати свої переконання;
- будувати конструктивні взаємини;
- керувати своїм емоційним станом;
- мати розвинені комунікативні здібності, механізми саморефлексії;
- усвідомлення потреби самоосвіти;
- конструктивне ставлення до критики інших, відкритість до діалогу;
- мотивовану критику власного сценарію та поведінкових стратегій;
- повагу до людини, бажання брати участь у суспільному житті навчального закладу та інше.

Зовнішні критерії

Оцінка зовнішніх критеріїв студента включає:

- виконання правил та вимог навчального процесу студентом;
- його пристосування до характеру, змісту, умов та організації навчального процесу;
- розвиток навичок самостійності в навчальній та науковій сферах, виконання завдань самоосвіти та застосування знань на практиці;
- розвиток високого рівня соціальної, моральної, правової, мовленнєвої та культури поведінки, духовності і участь у суспільному житті навчального закладу;

- міжособистісні взаємини студента в студентському середовищі (групі);
- безконфліктна поведінка та комунікативна компетентність;
- розвиток власного стилю поведінки тощо. [22].

Методологічна основа для роботи куратора з новими студентами полягає в комплексному знанні соціально-психологічних факторів адаптації та конкретних критеріїв ефективності цього процесу. Куратор контролює та стимулює адаптацію студентів, ґрунтуючись на моделі адаптації, що включає загальну та індивідуальну моделі, охоплюючи особистісні особливості та потреби кожного студента, яка будується на основі структурного аналізу. [13].

Організація роботи кураторів з адаптації студентів

Кураторам потрібно мати відповідну інформацію, щоб розробити ефективну систему заходів з адаптації першокурсників. Ця інформація допоможе кураторам прогнозувати ймовірність виникнення конкретних проблем адаптації у студентів-першокурсників.

Куратори можуть отримувати релевантну інформацію про студентів з різних джерел, таких як ознайомлення з особовою справою студента, проведення анкетувань та тестувань, тренінгові форми роботи з групою, індивідуальні розмови зі студентами, комунікація з викладачами, батьками студента та іншими, а також аналіз відвідування студентами занять [10]. Ці джерела можуть допомогти кураторам зібрати необхідну інформацію про студентів та розрахувати ймовірність виникнення конкретних проблем адаптації у першокурсників.

Розробка і впровадження заходів з адаптації студентів

Куратори визначили основні напрямки адаптації на основі інформації, що була зібрана, та моделі синхронної адаптації.

Одним із векторів є *професійна адаптація*, яка включає в себе:

- профорієнтаційну роботу
- допомогу студентам в пристосуванні до навчального процесу. [31].

Соціальна адаптація охоплює наступні напрямки:

- створення сприятливої морально-психологічної атмосфери в студентському колективі;
- надання студентам кращого розуміння нормативно-правових вимог до навчання у вищих навчальних закладах;
- участь студентів у соціальних, культурних, мистецьких та спортивних заходах та ознайомлення з традиціями вищого навчального закладу;
- допомога у пристосуванні студентів до умов проживання в гуртожитках;
- сприяння налагодженню співпраці зі студентським самоврядуванням та студентськими профспілками.

Для біологічної адаптації студентів, куратори повинні враховувати:

- стан їхнього здоров'я та психологічних особливостей;
- залучати їх до фізичної культури та спорту;
- створювати сприятливе гігієнічне середовище для навчання, а також допомагати з організацією побуту, харчування, відпочинку та зміцнення здоров'я.

Психологічна адаптація.

- врахування індивідуальних особливостей та якостей в освітньому процесі;
- психологічне виховання вихованців;
- формування особистісного самопізнання;
- особиста психологічна робота куратора;
- налагодження співпраці зі службами психологічної підтримки в розробці та впровадженні соціально-психологічних засобів формування та корекції адаптаційних можливостей студента тощо[19].

Моніторинг процесу та результатів адаптації

Моніторинг адаптації студентів включає наступні аспекти:

- оцінка успішності студентів в їх академічній групі;
- стеження за регулярністю відвідування студентами занять;
- перевірка дотримання студентами Правил внутрішнього розпорядку та законодавства України;
- визначення ступеня участі студентів у наукових, культурних, спортивних і громадських подіях;
- проведення опитувань та тестувань;
- індивідуальне спілкування зі студентами;
- спілкування з батьками студентів;
- взаємодія з викладачами та іншими особами.

Існують різні організаційні форми, які куратор може використовувати для проведення адаптаційної роботи, серед яких можна виділити:

- регулярні зустрічі куратора зі студентами групи (кураторські години та загально факультетські кураторські години);
- збори студентів групи та студентів, які проживають у гуртожитку;
- залучення студентів до участі у наукових, культурних, спортивних та громадських заходах;
- організація заходів, таких як тематичні вечори, зустрічі, екскурсії, походи в театри та кінотеатри;
- індивідуальна робота зі студентами та інші методи, що допомагають адаптуватися студентам до навчального процесу[16].

Неможливо переоцінити важливість роботи кураторів у підтримці адаптації студентів до вищого навчального закладу. Оскільки вони не тільки забезпечують відповідний організаційний і виховний процес, але й є ключовими фігурами в розвитку позитивного міжособистісного спілкування зі студентами.

У свою чергу, важливо, щоб куратори отримували адміністративну та фінансову підтримку, відповідну до їхніх важливих функцій та обов'язків. Крім того, необхідно забезпечувати систему об'єктивної оцінки їхньої роботи, щоб

забезпечити вдосконалення процесу адаптації студентів до умов навчання та соціального середовища вищого навчального закладу.

2.3 Психологічні показники соціально-психологічної адаптованості студентської молоді

Адаптація студентів до умов вищого навчального закладу може бути важким психологічним процесом, що передбачає зміну вже сформованих установок, звичок та цінностей. Ця дезадаптація може призвести до втрати позитивних взаємин з колективом, зниження активності та інтересу до навчання та громадської роботи, невдач на сесії та інших важливих подій. Внаслідок цього може виникнути стан напруженості, розчарування та невдачі, що може вплинути на віру студентів у свої можливості та життєві плани. Отже, необхідно надати студентам психологічну підтримку та допомогу у процесі адаптації до нових умов навчання та соціального середовища. [14, с. 76-78].

Соціально-психологічна адаптація відрізняється від інших видів адаптації тим, що вона передбачає свідому оцінку соціального середовища суб'єктом та усвідомлену регуляцію цього процесу з боку особистості.

Визначення чинників адаптації є важливим аспектом, оскільки успішна адаптація залежить від їх взаємодії. Ці чинники повинні оцінюватись як з точки зору середовища, так і з точки зору особистості. Загальний рівень психологічного здоров'я, здатність до розвитку відповідно до життєвого потенціалу, самооцінка і суб'єктивне відчуття усвідомленості життя, а також успішне виживання людини та її здатність знайти своє місце в соціальній структурі - ці аспекти є важливими чинниками адаптації.

Більшість дослідників виділяють два основні чинники адаптивності: зовнішній і внутрішній [26]. Зовнішній чинник пов'язаний з поняттям "приспосовування" (adjustment) і передбачає досягнення бажаної поведінки в середовищі. Результат адаптації визначається в термінах ефективності,

компетентності та успіху. Зовнішній критерій зазвичай ґрунтується на вимогах середовища та визначає рівень пристосованості.

В психології внутрішній чинник описується як фактор, що пов'язаний з загальним психологічним благополуччям, комфортом, особистою задоволеністю станом справ у житті, а також соціальним самопочуттям. Цей фактор пов'язують з можливістю задоволення індивідуальних потреб, можливістю самовираження, збереженням внутрішніх енергетичних ресурсів, відсутністю стресу та тривоги.

Отже, адаптаційний процес може бути спрямований на пристосування до вимог оточуючого середовища або на задоволення індивідуальних потреб і прагнень. Таким чином, адаптація може бути зовнішньою або внутрішньою за своїм походженням. Результативність адаптації можна оцінювати з точки зору відповідності вимогам оточуючого середовища (зовнішні фактори) або задоволення потреб особистості (внутрішні фактори).

Складність адаптаційного процесу полягає у взаємодії між особистістю та оточуючим середовищем, яка є основним завданням адаптації. Оптимальною адаптацією вважається результат, що задовольняє вимоги і зовнішніх, і внутрішніх чинників. До показників адаптації особистості за зовнішнім чинником відносяться досягнення в різних сферах життєдіяльності та комунікації. Ці показники оцінюються як з точки зору суб'єкта (його відношення до власних досягнень у порівнянні з очікуваннями), так і з точки зору соціального оточення (наскільки діяльність та поведінка суб'єкта відповідають соціальним критеріям).

Одними з ключових показників адаптації особистості за внутрішніми чинниками є формування самосвідомості, самореалізація та мотиваційний аспект Я-концепції.

Проблемним є процес адаптації студентів до умов навчання під час війни.

Серед ключових факторів, які ускладнюють соціально-психологічну адаптацію молоді в умовах війни, варто відзначити: складний психоемоційний стан студентів та викладачів; труднощі зі вступом до вишів у абітурієнтів з окупованих територій; раптове зниження мотивації до навчання у студентів, що

опинилися в складних життєвих обставинах; відсутність можливості дистанційного навчання через відсутність або пошкодження технічного обладнання та доступу до Інтернету; та випадки дискримінації вимушених переселенців [18]. Події, які відбуваються на фронті, часті обстріли та руйнування інфраструктури, викликають важкі негативні стани у молоді, що ускладнює їх процес адаптації. Особливо важко адаптуватися молодим людям, які втратили рідних та були змушені переселитися з окупованих територій.

ВИСНОВКИ

1. На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що студенти є особливою соціальною групою, яка має свої власні характеристики та особливості поведінки.

Аналізуючи соціальні характеристики студентської молоді, було встановлено, що вони зазвичай мають високий рівень освіти, високий рівень самооцінки, а також широкі інтереси у різних сферах життя. З іншого боку, було виявлено, що студенти частіше відчують стрес та тривогу через навчання, а також мають тенденцію до підвищеної емоційної нестійкості та нахильності до депресії.

Також було проаналізовано психологічні особливості студентської молоді, зокрема їхні ставлення до навчання, мотивація та саморегуляція. Було встановлено, що студенти зазвичай мають високу мотивацію до навчання, але часто зустрічаються з проблемами саморегуляції та організації часу.

Отже, соціально-психологічні особливості студентської молоді мають великий вплив на їхній стан та поведінку, що може вплинути на їхнє навчання та загальний розвиток. Розуміння цих особливостей може допомогти підвищити ефективність навчання та допомогти студентам з легкістю вирішувати різноманітні проблем.

2. Також, за допомогою наукових досліджень було показано, що клімат в університеті може впливати на студентські досягнення та добробут, а також на їх задоволеність навчанням та психологічний стан. Ми зазначили, що існує безпосередній зв'язок між кліматом університету та пізнавальною активністю студентів, що в свою чергу може вплинути на їхній успіх в навчанні.

Ми дослідили роль соціальної підтримки в студентському середовищі та її вплив на академічні досягнення. Довели, що соціальна підтримка може стати джерелом мотивації для студентів та позитивно впливати на їхні результати в навчанні. Також зазначили, що відсутність соціальної підтримки може

викликати стрес та психологічні проблеми у студентів, що може негативно вплинути на їхній успіх.

Також, у результаті дослідження було встановлено, що студентська молодь має свої психологічні особливості, які відрізняються від інших соціальних груп. Особливості адаптації студента до навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі також мають свої особливості, які варто враховувати при організації навчального процесу. Наприклад, важливо створити сприятливі умови для адаптації першокурсників, допомогти студентам вирішувати проблеми, пов'язані зі студентським життям та навчанням. Отже, розуміння психологічних особливостей студентської молоді та особливостей адаптації студентів до навчально-виховного процесу є важливим для організації якісної освіти в вищих навчальних закладах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми психології в закладах освіти: збірник наукових праць. Кривий Ріг, 2012. 315 с.
2. Алексєєва Т. В. Психологічні фактори та прояви процесу адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі: Дис. канд. психол. наук: 19.00.01. К., 2004. 176 с.
3. Шевчук В. "Студентське життя: проблеми, виклики, перспективи", Київ, 2016 році видавництвом "Новий світ - 2000". 7-8 с.
4. Артемчук Г., Попович В., Січкаренко Г. Вища школа України: реальність і тенденції розвитку : монографія. Київ : Ленвіт, 2004. 176 с.
5. Гусєва О., стаття "Формування студентської ідентичності як соціальної конструкції", збірник наукових праць "Молодіжна політика в Україні: виклики та перспективи" К., 2018.
6. Бохонкова Ю. О. Особистісні чинники соціально-психологічної адаптації першокурсників до умов вищих навчальних закладів: Дис. канд. психол. наук: 19.00.05. Луганськ, 2005. 207 с.
7. Буяльська Т. Б. Формування гуманістичних орієнтацій студентів технічних закладів освіти. Творчість, духовність, гуманізм в просторі освіти: збірник доповідей науково-практичної конференції Том 1. Універсум–Вінниця, 1998. С. 9—14.
8. Вища школа як соціальний інститут і механізм соціалізації молоді: монографія/ кол.авт.: М .Михальченко (керівник) та ін. Київ: Педагогічна думка, 2012. С. 211.
9. Демченко В. А. Самосвідомість як фактор психологічної адаптації першокурсників до навчальної діяльності: Дис ... канд. психол. наук: 19.00.07. — Харків, 2006. 187 с.

10. Дубасенюк О. А. Методичні рекомендації куратору академічної групи з виховної роботи серед студентів педуніверситету. Житомир: Житомирський держ. пед. університет, 2000. 87 с.
11. Енциклопедія освіти / ред. В. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
12. Єременко М. Студентська молодь: особистість і соціум / М. Єременко // Соціальна психологія особистості: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. - Т. 2. - К., 2012. - С. 207-216.
13. Іваницька П. Ф. Шлях до віттаря власного серця: практичний посібник з виховної роботи на допомогу кураторам груп. Рівне, 2000. 190 с.
14. Казміренко В.П. Програма дослідження психо-соціальних чинників адаптації молодшої людини до навчання у ВНЗ та майбутньої професії. Практична психологія та соціальна робота / В.П. Казміренко. - 2004. - № 6. - С. 76-78
15. Holland, J. L. (1997). Здійснення професійного вибору: теорія професійних особистостей і робочого середовища (3-є вид.). Ресурси психологічної оцінки.
16. Консультативна психологія: навчальний посібник / І.С.Булах, В.У.Кузьменко, Е.О.Помиткін. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. 459 с.
17. Корнієнко І.О. Особистісні цінності у структурі життєвого світу юнаків // Збірник наукових праць : філософія, соціологія, психологія. Івано-Франківськ : Вид-во ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2013. Вип. 18. Ч. 1. С. 162–172.
18. Левченко М., Феденько С., Форостян Ф. Особливості соціальної адаптації здобувачів вищої освіти до освітнього процесу в умовах воєнного стану. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 52, Т. 2, 2022. С. 185-192.
19. Мозгова Г. П., Уваркіна К. М. Психологічна адаптація студентської молоді до процесу навчання. *Психологічні науки*. 2016. № 4(49). С. 158–161.

URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12633/Mozgova_Uvarki_na.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 09.03.2023).

20. Мокін Б. І. Математичні моделі в системах управління ефективністю діяльності професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів: монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ–Вінниця, 2008. 132 с.

21. Berkhout, J., & Vermeulen, M. (2014). Student integration and university integration policies in the Netherlands. *European Journal of Higher Education*, 4(2), 165-180.

22. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: навчальний посібник для магістрантів і аспірантів. К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. 320 с.

23. Кравець М.М. Особистісний розвиток та сенс життя: психологічні аспекти // Науковий вісник Полісся. - 2018. - № 1. - С. 55-60.

24. Про гуманітарну складову в змісті інженерної освіти / Постанова Президії Академії педагогічних наук та Вченої ради Вінницького національного технічного університету від 18 травня

25. Психологічні особливості студентського віку. На допомогу кураторам. / уклад.: Л. М. Яворовська та ін. 3-тє вид. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. 88 с.

26. Розуміння та інтерпретація життєвого досвіду як чинник розвитку особистості : монографія / за ред. Н. В. Чепелевої. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 276 с.

27. Романова С. В. Організаційно-виховна робота куратора академічної групи у вищих технічних навчальних закладах: Дис ... канд. пед. наук: 13.00.07. Луганськ, 2006. 257 с.

28. Eccles, P. (2012). "Student transition to university: the challenge of uncertainty", *Journal of Further and Higher Education*, 36(6), 765-774

29. Скрипник В. А. Особливості соціально-психологічної адаптації першокурсників з особливими потребами: Дис ... канд. психол. наук: 19.00.07. Хмельницький, 2006. 170 с.

30. Соловей М. І. Виховна робота у вищому навчальному закладі. К., 2003. 257 с.
31. Теорія і практика духовно-морального виховання дітей та молоді / Постанова Загальних зборів Академії педагогічних наук України від 7 грудня 2005 року.
32. Франкл В. "Людина у пошуках сенсу життя" і був опублікований у 1993 році видавництвом "Видавничий дім "КМ-БУКС". Перекладачі – Є. Казанцева, О. Приступа, С. Троян., 368 с.
33. Піндур І.М. Мотивація поведінки: психологічні теорії та практичні рекомендації. К.: Навчальна книга - Богдан, 2008. - 304 с.
34. Декі О., Раян Р. Внутрішня мотивація та самовизначеність. К.: Видавничий дім "КМ-БУКС", 2015. - 320 с
35. Штифурак В. С. Адаптація студентів першокурсників в умовах вищого навчального закладу: Дис ... канд. пед. наук: 13.00.01. К., 1998. 202 с.
36. Щотка О.П. Вікова психологія дорослої людини. Ніжин, 2001.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1.

Фактори соціально-психологічної адаптації студентів до умов закладу вищої освіти.

Фактори професійної адаптації	Фактори соціальної адаптації	Фактори біологічної адаптації	Фактори психологічної адаптації
<p><i>Внутрішні:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ставлення студентів до обраної професії, готовність працювати в певній галузі знань, поглиблювати свої професійні знання та стати фахівцем в обраній галузі спеціалізації; • рівень готовності вступника до навчання у вищому навчальному закладі: відповідність обсягу та рівня знань, умінь і навичок вступника вимогам освітнього процесу; потреба вступника в освітній діяльності; • усвідомлення необхідності набуття певного обсягу знань для здобуття професійної освіти; • стійкий інтерес до спеціальних і загальноосвітніх дисциплін; • набуття навичок самостійності в навчальній та науковій роботі; • потреба в саморозвитку.; 	<p><i>Внутрішні:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ступінь розвитку особистої духовності; • рівень соціальної та моральної зрілості; • рівень психологічної культури; • рівень культури поведінки; • рівень правової культури; • рівень мовної культури; • особистісні та індивідуальні особливості розвитку психічних процесів; • готовність до участі у громадському житті навчального закладу; • особистісні комунікативні характеристики; • сформованість особистісних моделей поведінки, вміння їх співвідносити. <p><i>Зовнішні:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • впровадження принципів педагогіки співробітництва в навчальних закладах. 	<ul style="list-style-type: none"> • загальний стан здоров'я і тип організації нервової діяльності; • санітарно-гігієнічні умови навчання; • організація побуту, харчування, відпочинку студентів 	<ul style="list-style-type: none"> • успішність (неуспішність) професійної, соціальної та біологічної адаптації (професійне самовизначення, соціальний статус, соціально значущі компетенції, сформованість якостей, положення в колективі, задоволеність (незадоволеність) особистим статусом, потенціал особистості тощо); • риси характеру та якості особистості; • здатність здійснювати психологічну саморегуляцію поведінки та діяльності; • наявність служб психологічної підтримки; • розробка та впровадження соціально-

<ul style="list-style-type: none"> • вміння використовувати знання на практиці; • задоволеність міжособистісними стосунками в студентській групі. <p><i>Зовнішні:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • структура та організація навчального процесу; • професійно-педагогічна компетентність викладачів у закладі; • наявність наглядних органів; • педагогічний та психологічний моніторинг освітнього процесу; • індивідуальний підхід до студентів, незалежно від їхньої успішності; 			<p>психологічного інструментарію формування та модифікації адаптивності першокурсників у вищих навчальних закладах.</p>
--	--	--	---